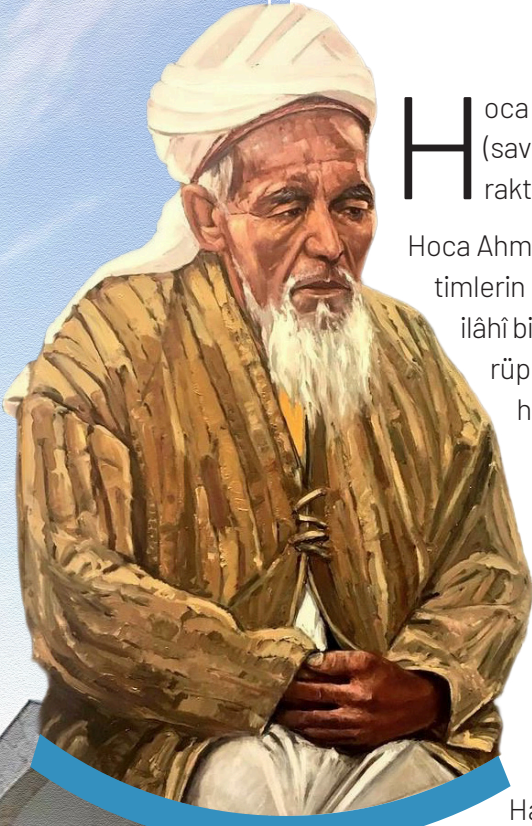


Prof. Dr. Musa Yıldız

Hikmet ve Mânâ-3

*Garip, fakir yetimlerin, Resûl ahvâlini sordu.
O gece mîrâca çıkıp Hakk'ın cemâlini gördü.
Mîrâcından döndüğünde, fakirlerin hâlin sordu.
Gariplerin izin sürüp, bu yollara düştüm ben.*



Hoca Ahmed Türkistanî Hazretleri (v.1166) bu dörtlükte, Peygamber (sav) Efendimiz'in gönül dünyâsını, merhamet ufkunu ve ümmete bıraktığı en büyük mîrâsı gözler önüne serer.

Hoca Ahmed Yesevî, burada Peygamber (sav) Efendimiz'in, garip, fakir, yetimlerin sürekli olarak durumlarını tâkip ettiğine vurgu yapar. Mîrâc gibi ilâhî bir tecrübeye birçok lütuflara mazhar olan ve Hakk'ın cemâlini görüp geriye dönen Rasûlullah (sav) Efendimizin ilk işi, fakirlerin hal ve hatırlarını sormak olmuştur. Bu, İslâm dîninde yüceliğin ölçüsünü gösterir. Yâni Hak katında yükselişin delili, halk içinde merhamet olarak tezâhür eder.

Mîrâc, Peygamber (sav) Efendimiz'in Yüce Allâh'ın (cc) dâveti üzerine, Cebrâil'in (as) rehberliğinde Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya (İsrâ) ve oradan da Yüce Allâh'ın huzûruna yükselmesi (Mîrâc) hâdisesine denir. Üç ayların ilki olan Recep ayının 27. gecesi, Mîrâc gecesi diye adlandırılır. Beş vakit namaz bu gece farz kılınmıştır.

Hayat rehberimiz Kur'ân-ı Kerîm'de İsrâ sûresinin ilk âyeti miraç olayına işâret eder:

"Subhâne'llezi esrâ bi-'abdihî leylen mine'l-mescidî'l-harâmi ile'l-mescidî'l-aksâ'ilezi bâraknâ havlehu li-nuriyehu min âyâtinâ innehu huve's-semî'u'l-basîr (Kulunu (Hz. Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan (Mekke'den), kendisine bir kısım âyetlerimizi göstermek için, çevresini mübârek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya (Kudûse) götüren Allâh'ın şânı yücedir. Doğrusu O, işitir ve görür.)" (İsrâ, 17/1).

Tevbe Sûresi 128. âyette Rabbimiz Miraç'la şereflenen Kutlu Nebî'yi (sav) şöyle tanımlar:

"Lekad câekum Rasûlun min enfusikum 'azîzun 'aleyhi mâ 'anittum harîsun 'aleykum bi'l-mu'minîne Ra'ûfun Rahîm (Andolsun size içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü'minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir.)"

Bazı tefsirlerde "min enfusikum" kırâatinden başka, "min enfesikum" kırâatinin de olduğu rivâyet edilmektedir. Bunlardan "min enfusikum" kırâati, Peygamber (sav) Efendimiz'in geldiği dönemdeki topluma, size içinizden bir peygamber geldi şeklinde ifâde edilir. Öte yandan "min enfesikum" kırâati ile ise onun "en değerliniz", "en fazîletliniz olduğu" vurgulanır. Bu iki kırâat birlikte düşünülüğünde, Rasûlullâh'ın (sav) hem ümmetten biri olduğu hem de onların en seçkini olduğu anlamı ortaya çıkar. Bu durum da Kur'ân-ı Kerîm'in zenginliğini gösteren bir durumdur.

Bu âyetin tefsirinde âlimler, "harîsun 'aleykum" ifâdesini "sizin hidâyetiniz ve kurtuluşunuz için yanıp tutuşan" şeklinde açıklarlar. Yâni Peygamber (sav) Efendimiz sâdece dünyevî ihtiyaçları değil, kalplerin kurtuluşunu da dert edinmiştir. Bu sebeple

onun merhameti hem bedenlere hem ruhlara şifâdır.

Peygamber (sav) Efendimiz'in şu hadîsi de bu hakikati destekler mâhiyettedir: *"er-Râhimûne yerhamuhumu'r-Rahmân. İrhamû men fi'l-erdi yerhamkum men fîs-semâ"* (Merhamet edenlere Rahmân merhamet eder. Yeryüzündekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin.)

Bu hadîs-i şerîf, Mîrâç hakikatiyle birlikte düşünüldüğünde çok daha anlamlıdır:

- Semâya yükselen bir Peygamber,

- Yeryüzüne merhametle dönmektedir.

Semâya yükselen ve yeryüzüne merhametle dönen Peygamber (sav) Efendimize bu ulvî yolculuk sırasında, *"Peygamberlerden hiçbirisi Sen'den evvel, ümmetlerden hiçbirisi de Sen'in ümmetinden evvel cennete girmeyecektir!.."* müjdesi de verilmiştir.

Bir hadîs-i şerîfte şöyle buyrulur:

"Rasûlullâh'a (sav) Mîrâc'ta üç şey verildi:

Beş vakit namaz, Bakara Sûresinin sonu ve ümmetinden şirke düşmeyenlere büyük günahlarının affedildiği haberi..."

Peygamber (sav) Efendimiz'in, *"el-Fakru fahrî"* (Fakirlik iftiharımıdır, övüncümdür) hadîs-i şerîfiyle işâret ettiği mânevî yoksulluk ve dünyevî ihtiyaç içindekilere olan şefkati, Hoca Ahmed Yesevî'nin bu fânî âlemde yol haritasıdır.

Bu sözün irfânî tefsîri şudur:

- Fakr, kulun Allah (cc) karşısındaki mutlak acziyetini idrâk etmesidir.

- Bu idrâke ulaşan kişi, başkasının fakrını küçümsemez; aksine ona merhamet eder.

- Çünkü kendisinin de aslında *"mutlak fakir"* olduğunu bilir.

Hoca Ahmed Yesevî, Peygamber (sav) Efendimiz'in izini sürmenin, gariplerin izini sürmek olduğunu söyler. Tasavvuf, halktan kopma değil; halkın yükünü omuzlama yoludur. Mîrâc'ın meyvelerinden birisi de Sidretü'l-Müntehâ'dan yeryüzünün mazlûmuna uzanan o şefkat köprüsüdür.



Hoca Ahmed Yesevî, Peygamber (sav) Efendimiz'in izini sürmenin, gariplerin izini sürmek olduğunu söyler. Tasavvuf, halktan kopma değil; halkın yükünü omuzlama yoludur. Mîrâc'ın meyvelerinden birisi de Sidretü'l-Müntehâ'dan yeryüzünün mazlûmuna uzanan o şefkat köprüsüdür.

Duhâ Sûresi 9-10. âyetlerde yetim ve muhtaçlara dâir şöyle buyrulur:

"Fe emme'l-yetîme fe lâ takhar ve emme's-sâ'ile fe lâ tenhar (Öyleyse yetîmi sakın ezme! İsteyeni sakın azarlama!)"

Bu âyetlerin tefsîrinde şu incelik vardır:

- Yetîmi ezmek sâdece fiziksel değil, kalbini incitmemek, demektir.

- İsteyeni azarlamamak, onun onurunu korumaktır.

Yâni İslâm, sâdece yardım etmeyi değil, incitmeden yardım etmeyi emreder.

Hiçbir peygambere nasip olmayan Mîrâc hediyesine, Peygamber (sav) Efendimiz'in mazhar olmasını, garip, fakir ve yetimleri kollayıp gözetmesine Hoca Ahmed Yesevî'nin bağlaması da çok özel bir bilgidir. Bu özel bilgiye *Dîvân-ı Hikmet* dışında bir eserde de rastlanmamaktadır.

Bu yaklaşım, tasavvufî olarak şu hakikati ifâde eder:

- Mîrâc, sâdece göğe çıkmak değildir.

- Mîrâc, kalbin Allâh'a yükselmesidir.



- Sonunda o kalp, tekrar kullara merhamet için yeryüzüne iner.

Bu noktada şu hadîs-i şerîf de dikkat çekicidir:

"İnsanların en hayırlısı, insanlara en faydalı olanıdır."

Bu hadîs-i şerîf doğrultusunda, Hoca Ahmed Yesevî yolunun özünü şu üç cümleyle özetlemek mümkündür:

"Faydalı ol, merhametli ol, insanın yanında ol."

Bu dörtlük, sâdece bir anlatım değil, bir hayat programıdır:

- **Garibi ara:** Çevrende yalnız kalan, unutulana fark et.

- **Fakîri gözet:** Maddî imkânın varsa ver, yoksa gönlünü ver.

- **Yetîmi kuru:** Bir yetîmin başını okşamak, kalbi diriltir.

- **İncitmeden yardım et:** Yardımın dili merhamet olsun.

- **Gizli iyilik yap:** Sâdece Allah bilsin, kalbin temizlensin.

Bu dörtlük, aynı zamanda bizlere, şu büyük sırları da öğretir:

- Allâh'a (cc) giden yol, kullardan geçer.

- Mîrâc yaşayan gönül, yere merhametle iner.

- Peygamber'in izinden giden, gariplerin izini kaybetmez.

- Hakîkatte garip olanlar, dünyâya âit olmayanlardır. Onlar, Allâh'a (cc) âit olanlardır.

Bu açıklamalar ışığında Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri birinci hikmetinin dördüncü dörtlüğünde, Rasûlullah (sav) garip, fakir ve yetimlerin durumlarını sordu, bunun üzerine o gece Mîrâc'a çıkıp Yüce Allâh'ın cemâlini gördü, Mîrâc'tan geriye döndüğünde ise yine fakirlerin durumlarını sordu, garip kişilerin izini sürerek ben de bu yollara düştüm, demektedir.

Günümüze Mesajı

Gerçek yükseliş, göklerin kapısının açıldığı o en yüce makamda bile akli yeryüzünün mahzunlarında olan bir Peygamber'in (sav) izini sürmektir. Çünkü Hakk'a yakınlığın en sâdik nişânesi, halka olan merhametimizdir.

Bugün mesâfeleri yollarla değil, gönüllerle aşalım; Mîrâc'ın zirvesinden bir yetîmin tebessümüne uzanan o şefkat köprüsünü Kutlu Nebî'nin ümmeti olarak bugün biz kuralım.

Unutmayalım ki başı göğe erenlerin kalbi dâimâ garip ve kimsesizlerle berâberdir. Bugün bir gari-bin hâlini sormak, belki de bize kendi Mîrâc kapımızı açacaktır.

Allah (cc) bizleri, gariplerin dertleriyle dertlenen, fakirlerin hâlini soran ve yetimlerin başını okşayan kullarından eylesin. Âmîn!..